

17.3.2014

Valtiovarainministeriö
valtiovarainministeriö@vm.fi
PL 28 (Snellmaninkatu 1 A)
00023 VALTIONEUVOSTO

§ 295

Kaupunginhallituksen lausunto valtiovarainministeriölle kuntarakennelain muuttamisesta

HEL 2014-002420 T 03 00 00

Päätös

Kaupunginhallitus päätti antaa valtiovarainministeriölle seuraavan lausunnon kuntarakennelain muuttamisesta:

Kaupunginhallitus toteaa, että luonnoksessa kuntarakennelain muuttamiseksi lisätään kuntien yhdistymistä koskevaa valtioneuvoston toimivaltaa yhtenäisellä työssäkäynti- tai yhdyskuntarakennealueella. Kaupunginhallitus pitää tätä hallituksen rakennepoliittisen ohjelman linjauksen perusteella valmisteltua muutosesitystä periaatteellisesti merkittävänä.

Esitetty kuntarakennelain muutos pyrkii ratkaisemaan suurilla kaupunkiseuduilla samoja kaupunkirakenteen, maankäytön ja rakentamisen ongelmia, mitä metropolihallinnolla esitetään ratkaistavaksi Helsingin seudulla.

Luonnoksessa on käsitelty maankäyttöä ja rakentamista ja kaupunkiseutujen taloudellista kehitystä sekä kaupunkiseutujen ennakoitua kehitystä ja alueiden käytön ohjausta. Keskeinen luonnoksen johtopäätös on, että mainittujen ongelmien ratkaisuun paras keino on kuntaliitosten toteuttaminen kaupunkiseudun ydinalueilla. Yhteistoimintavelvoitteita ei nähdä toimivaksi ratkaisuksi. Uusia itsehallintoyksiköitä pidetään hallinnollisesti raskaina. Lisäksi syntyisi tarve arvioida maankäyttö- ja rakennuslain mukaisen kaavajärjestelmän muuttamista.

Edellä mainitut ongelmat tulevat ratkaistavaksi myös metropolihallinnon osalta. Perusteena Helsingin seudun muusta maasta poikkeavalle ratkaisulle esitetään varsin ylimalkkaisella maininnalla ainoastaan seudun kokoa. Helsingin seudulla kaupunkiseutuperusteiden mukainen

Postiosoite
PL 1
00099 HELSINGIN KAUPUNKI
helsinki.kirjaamo@hel.fi

Käyntiosoite
Pohjoisesplanadi 11-13
Helsinki 17
<http://www.hel.fi/kaupunginhallitus>

Puhelin
+358 9 310 1641
Faksi
+358 9 655 783

Y-tunnus
0201256-6

Tilinro
FI0680001200062637
Alv.nro
FI02012566

17.3.2014

kunta muodostuisi liian suureksi eikä sitä voitaisi perustella kunnallisen itsehallinnon näkökulmasta.

Esityksen vaikutusten arvioinnissa on todettu lukuisia myönteisiä perusteluja kuntaliitosten puolesta suurilla kaupunkiseuduilla. Näitä ovat mm.

- uuden kunnan tarkasteleminen kokonaisuutena taloudellisen kestävyuden kannalta
- maankäytön, asumisen ja liikenteen suunnittelun tehostaminen
- hankkeiden parempi priorisointi
- kuntien toiminnan tehostaminen
- verorasituksen tasaaminen
- yhdyskuntarakenteen parempi hallinta
- osaoptimoinnin väheneminen
- yhdyskuntarakenteen hajautumiskehityksen pysäyttäminen
- suunnittele mattoman rakentamisen vähentäminen
- yhtenäinen maapolitiikka
- elinvoimaisuuden ja kilpailukyvyn edistäminen
- toimintatapojen integrointi
- viranomaistehtävien erityisosaamisen keskittäminen
- asukkaiden vaikutusmahdollisuuksien parantuminen maankäyttöön, asumiseen ja liikenteeseen
- yhteistoimintaorganisaatioiden vähenemisen positiiviset vaikutukset demokratialle ja
- päätösvallan palauttaminen kuntatasolle.

Yhteenvetona voidaan todeta, että lakiesityksen mukaan kuntaliitosten toteuttaminen kaupunkiseuduilla on selkein ja perustelluin keino kaupunkiseutujen hallinnan ja demokratian keskeisiin haasteisiin.

Esityksessä on tarkasteltu esityksen suhdetta perustuslakiin. Tässä yhteydessä on tarkasteltu kuntakokokysymystä ja kuntaa suuremman itsehallintoalueen kysymystä. Nämä tulevat tarkasteltavaksi myöhemmin myös metropolihallinnon osalta.

Helsingin kaupunki on johdonmukaisesti aikaisemmissaan lausunnoissaan pitänyt sekä Helsingin seudun että kuntarakenteen kehittämisen ensisijaisena keinona kuntaliitoksia. Viime vuonna voimaan tullut kuntarakennelaki on ollut tavoitteiltaan oikea ja askel eteenpäin. Antaessaan lausunnon maaliskuussa 2013 kuntarakennelakiehdotuksesta kaupunginhallitus katsoi, että valtioneuvoston toimivalta päättää kuntien yhdistymisestä pitäisi olla käytettävissä myös tietyissä muissa erityistapauksissa esimerkiksi

Postiosoite

PL 1
00099 HELSINGIN KAUPUNKI
helsinki.kirjaamo@hel.fi

Käyntiosoite

Pohjoisesplanadi 11-13
Helsinki 17
<http://www.hel.fi/kaupunginhallitus>

Puhelin

+358 9 310 1641
Faksi
+358 9 655 783

Y-tunnus

0201256-6

Tilinro

FI0680001200062637
Alv.nro
FI02012566

17.3.2014

silloin, jos toiminnallista kokonaisuutta ei ole alueella muutoin saavutettavissa. Lakiin tätä mahdollisuutta ei kuitenkaan sisällytetty.

Nyt lausunnolla olevan esityksen mukaan muilla suurilla kaupunkiseuduilla kuin Helsingin seudulla kuntaliitos on paras keino kaupunkiseutujen kehityksen hallintaan. Tällä ratkaisulla vältetään uusien raskaiden hallintomallien luominen ja kuntaa suurempaan itsehallintoalueeseen liittyvät paikallishallinnon toteutumisen vaikeudet. Lakimuutoksella tavoitellaan kuntarakennelain tavoitteiden toteutumista lisäämällä valtioneuvoston toimivaltaa tilanteissa, joissa tavoitteet eivät toteudu vapaaehtoista tietä. Valtioneuvoston toimivallan käytön sitominen koko ehdotetun liitosalueen kuntien asukkaiden enemmistön tahtotilaan kansanäänestyksen tuloksen perusteella on parannus voimassa olevaan lakiin nähden.

Kaupunginhallitus katsoo, että lausunnolla oleva lakiluonnoksen sisältämä valtioneuvoston toimivallan laajennus 18 §:ssä tulee ulottaa koskemaan myös Helsingin seutua. Helsingin seutua ja seudun kuntien asukkaita tulee lainsäädännössä kohdella samalla tavalla kuin muitakin suuria kaupunkiseutuja ja niiden asukkaita.

Käsittely

Hylkäysehdotus:

Marcus Rantala: Helsingiltä ei ole pyydetty lausuntoa kuntarakennelaista ja siksi kaupunginhallitus katsoo että ei ole tarvetta antaa lausuntoa.

Kannattaja: Jussi Halla-aho

Äänestys

JAA-ehdotus: Asian käsittelyä jatketaan

EI-ehdotus: Helsingiltä ei ole pyydetty lausuntoa kuntarakennelaista ja siksi kaupunginhallitus katsoo että ei ole tarvetta antaa lausuntoa.

Jaa-äännet: 8

Arja Karhuvaara, Emma Kari, Tuuli Kousa, Seija Muurinen, Lasse Männistö, Erkki Perälä, Tatu Rauhamäki, Laura Rissanen

Ei-äännet: 6

Jorma Bergholm, Jussi Halla-aho, Osku Pajamäki, Sirpa Puhakka, Marcus Rantala, Tarja Tenkula

Tyhjä: 0

Postiosoite

PL 1
00099 HELSINGIN KAUPUNKI
helsinki.kirjaamo@hel.fi

Käyntiosoite

Pohjoisesplanadi 11-13
Helsinki 17
<http://www.hel.fi/kaupunginhallitus>

Puhelin

+358 9 310 1641
Faksi
+358 9 655 783

Y-tunnus

0201256-6

Tilinro

F10680001200062637
Alv.nro
F102012566

17.3.2014

Kj/5

Poissa: 1
Hannu Oskala

Äänin 8 - 6 (1 poissa) kaupunginhallitus päätti jatkaa asian käsittelyä ja hyväksyi esittelijän ehdotuksen.

Esittelijä

kaupunginjohtaja
Jussi Pajunen

Lisätiedot

Marko Karvinen, strategiapäällikkö, puhelin: 310 36257
marko.karvinen(a)hel.fi
Anja Vallittu, kaupunginsihteeri, puhelin: 310 36046
anja.vallittu(a)hel.fi

Otteet

Ote
Valtiovarainministeriö

Otteen liitteet
Muutoksenhakukielto, valmistelu
Liite 1
Liite 2
Liite 3

Pöytäkirja on pidetty yleisesti nähtävänä Helsingin kaupungin kirjaamossa (Pohjoisesplanadi 11-13) 25.03.2014 ja asianosaista koskeva päätös on lähetetty 26.3.2014.

Kaupunginhallitus

Anna Villeneuve
pöytäkirjanpitäjä

MUUTOKSENHAKUOHJEET

MUUTOKSENHAKUKIELTO

Tähän päätökseen ei saa hakea muutosta, koska päätös koskee asian valmistelua.

Sovellettava lainkohta: Kuntalaki 91 §

Kunta- ja aluehallinto-osasto

17.1.2014

Jakelussa mainituille

Lausuntopyyntö luonnoksesta kuntarakennelain muuttamisesta

Pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen hallitusohjelman mukaan hallitus toteuttaa koko maan laajuisen kuntauudistuksen, jonka tavoitteena on vahvoihin peruskuntiin pohjautuva elinvoimainen kuntarakenne.

Kuntarakennemuutostusta ohjaava kuntarakennelaki tuli voimaan 1.7.2013. Lakiin lisättiin säännökset kuntien selvitysvelvollisuudesta, selvityisperusteista ja niistä poikkeamisesta sekä muutettiin kuntien yhdistymisen taloudellista tukea koskevia säännöksiä. Lisäksi kielilakia muutettiin eräiltä osin.

Hallituksen syksyllä 2013 päättämän rakennepoliittisen ohjelman mukaan aluekehityksen kannalta keskeisten kaupunkiseutujen yhdyskuntarakenteen eheyden, alueen elinvoimaisuuden kehittämisen ja palvelujen tehokkaan järjestämisen turvaamiseksi valmistellaan kuntarakennelain täydennys. Tällä lisätään perustuslain asettamien reunaehto- ja mukaisesti kuntien yhdistymistä koskevaa valtioneuvoston toimivaltaa kuntarakennelain 4 d§:n 3 mom:ssa tarkoitetulla yhtenäisellä työssäkäynti- tai yhdyskuntarakennealueella. Valtioneuvoston toimivallan lisääminen rajoitetaan selkeillä reunaehdoilla ja alueen asukkaiden enemmistön tahtotilaan sitomisella. Toimivallan käyttö rajoitettaisiin tilanteisiin, joissa kuntarakennelain tavoitteet eivät ole toteutettavissa vapaaehtoisesti. Kielellisten oikeuksien toteutuminen varmistetaan.

Rakennepoliittisen ohjelman linjauksen perusteella on valmisteltu luonnos hallituksen esitykseksi kuntarakennelain muuttamisesta.

Valtiovarainministeriö pyytää jakelussa mainituilta tahoilta lausuntoa oheisesta luonnoksesta yleisesti sekä erityisesti lausumaan seuraavista kysymyksistä:

- *kaupunkiseutuperusteista*
- *menettelystä*
- *valtioneuvoston päätösvallan rajoista*
- *vaikutusarvioinnista*

Lausunnot pyydetään toimittamaan viimeistään maanantaina 31.3.2014 sähköpostitse osoitteeseen valtiovarainministerio@vm.fi

Päivi Laajala
Osastopäällikkö, ylijohaja

Lisätietojen antajat:

Päivi Laajala, valtiovarainministeriö, p. 02955 30026, etunimi.sukunimi(a)vm.fi
Auli Valli-Lintu, valtiovarainministeriö, p. 02955 30079, etunimi.sukunimi(a)vm.fi
Katja Palonen, valtiovarainministeriö, p. 02955 30322, etunimi.sukunimi(a)vm.fi
Pekka Normo, ympäristöministeriö, p. 02952 50204, etunimi.sukunimi(a)ymparisto.fi

Lisätietoja kuntauudistuksesta: www.kuntauudistus.fi, www.kuntarakenne.fi

Liite HE Kuntarakennelain muuttamisesta – lakiluonnos perusteluineen

Jakelu

Tampereen kaupunki
Kangasalan kunta
Lempäälän kunta
Nokian kaupunki
Pirkkalan kunta
Vesilahden kunta
Ylöjärven kaupunki
Turun kaupunki
Kaarinan kaupunki
Liedon kunta
Maskun kunta
Naantalin kaupunki
Nousiaisten kunta
Paimion kunta
Raision kaupunki
Ruskon kunta
Oulun kaupunki
Iin kunta
Kempeleen kunta
Limingan kunta
Muhoksen kunta
Tyrnävän kunta
Jyväskylän kaupunki
Laukaan kunta
Muuramen kunta
Petäjäveden kunta

Toivakan kunta
Lahden kaupunki
Hollolan kunta
Nastolan kunta
Kuopion kaupunki
Siilinjärven kunta
Porin kaupunki
Harjavallan kaupunki
Luvian kunta
Nakkila kunta
Pomarkun kunta
Ulvilan kaupunki
Joensuun kaupunki
Kontiolahden kunta
Liperin kunta
Seinäjoen kaupunki
Ilmajoen kunta
Vaasan kaupunki
Isokyrön kunta
Laihian kunta
Maalahden kunta
Mustasaaren kunta
Suomen Kuntaliitto
Valtioneuvoston kanslia
Ulkoasiainministeriö
Oikeusministeriö
Sisäasiainministeriö
Puolustusministeriö
Opetus- ja kulttuuriministeriö
Maa- ja metsätalousministeriö
Liikenne- ja viestintäministeriö
Työ- ja elinkeinoministeriö
Sosiaali- ja terveysministeriö
Ympäristöministeriö
Itä-Suomen aluehallintovirasto
Pohjois-Suomen aluehallintovirasto
Länsi- ja sisä-Suomen aluehallintovirasto
Lounais-Suomen aluehallintovirasto
Etelä-Suomen aluehallintovirasto
Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus
Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus
Keski-Suomen ELY-keskus
Pirkanmaan ELY-keskus
Varsinais-Suomen ELY-keskus
Pohjois-Savon ELY-keskus
Hämeen ELY-keskus
Pohjois-Karjalan ELY-keskus
Pohjanmaan ELY-keskus
Satakunnan ELY-keskus
Varsinais-Suomen maakuntaliitto
Satakunnan maakuntaliitto

Pohjanmaan maakuntaliitto
Etelä-Pohjanmaan maakuntaliitto
Pirkanmaan maakuntaliitto
Keski-Suomen maakuntaliitto
Pohjois-Savon maakuntaliitto
Pohjois-Pohjanmaan maakuntaliitto
Päijät-Hämeen maakuntaliitto
Pohjois-Karjalan maakuntaliitto
KT Kuntatyöntajat
Julkisalan koulutettujen neuvottelujärjestö JUKO
Kunta-alan unioni
Tekniikka ja Terveys KTN
Toimihenkilöiden neuvottelujärjestö TNJ
AKAVA
STTK
SAK
Julkisten ja hyvinvointialojen liitto JHL
MTK
Keva
Elinkeinoelämän keskusliitto
Suomen Yrittäjät
Keskuskauppakamari
Suomen evankelis-luterilainen kirkko
Suomen ortodoksinen kirkko
Folktinget
Kansallinen Kokoomus rp.
Suomen Sosiaalidemokraattinen Puolue rp.
Perussuomalaiset rp.
Suomen Keskusta rp.
Vasemmistoliitto rp.
Vihreä liitto rp.
Suomen ruotsalainen kansanpuolue rp.
Suomen kristillisdemokraatit (KD) rp.
Lapsiasiavaltuutetun toimisto
Suomen nuorisovaltuustojen liitto
Allianssi ry.
Nuorisosiain neuvottelukunta
Suomen Kotiseutuliitto

17.1.2014

LUONNOS

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kuntarakennelain muuttamisesta

17.1.2014.....	1
LUONNOS.....	1
Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kuntarakennelain muuttamisesta.....	1
Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kuntarakennelain muuttamisesta.....	3
ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	3
YLEISPERUSTELUT	5
1 JOHDANTO	5
2 NYKYTILA.....	6
2.1 Perustuslaki ja kansainväliset sopimukset	6
2.2 Kuntarakennelaki	7
2.3 Kaupunkiseutujen kuntarakenteen kehitys sekä vireillä olevat kuntaliitosselvitykset	12
2.4 Maankäyttö ja rakentaminen	14
2.5 Kaupunkiseutujen asuntomarkkinat	17
2.6 Liikenne	17
2.7 Väestökehitys kaupunkiseuduilla.....	19
2.8 Kuntatalouden kehitys	22
2.9 Kielilaki.....	24
2.10 Kunnallinen kansanäänestys	25
2.11 Aiempi pakkoliitossääntely, liitoksien syyt ja Paras-uudistus	26
2.12 Kansainvälinen vertailu.....	29
2.13 Nykytilan arviointi	29
3 ESITYKSEN TAVOITTEET JA KESKEISET EHDOTUKSET	38
3.1 Esityksen tavoitteet	38
3.2 Keskeiset ehdotukset.....	39
4 ESITYKSEN VAIKUTUKSET.....	41
4.1 Vaikutuksista yleisesti.....	41
4.2 Taloudelliset vaikutukset	42
4.3 Ympäristövaikutukset sekä vaikutukset maankäytön, asumisen ja liikenteen suunnitteluun ja toteutukseen	46
4.4 Vaikutukset viranomaisten toimintaan.....	47
4.5 Muut yhteiskunnalliset vaikutukset	49
5 ASIAN VALMISTELU	53
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT	54
Lakiehdotuksen perustelut	54
6 VOIMAANTULO.....	62
Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan 1 päivänä heinäkuuta 2014.....	62

7 SUHDE PERUSTUSLAKIIN JA SÄÄTÄMISJÄRJESTYS.....	62
Lakiluonnos.....	67

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kuntarakennelain muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi kuntarakennelakia. Muutokset liittyvät kuntarakenneuudistuksen ja rakennepoliittisen ohjelman toteuttamiseen.

Valtioneuvoston toimivaltaa päättää kuntien yhdistymisestä viime kädessä vastoin kunnan valtuuston tahtoa esitetään laajennettavaksi. Toimivallan laajentaminen koskisi ainoastaan laissa säädettyvät kaupunkiseutuperusteet täyttäviä kuntia. Toimivallan käyttö olisi sidottu erityisen kuntajakoselvityksen toimittamiseen kyseisellä alueella sekä kansanäänestyksen toimittamiseen selvittäjän esittämissä ja kaupunkiseutuperusteiden perusteella määräytyvissä kunnissa. Valtioneuvoston toimivallan käytön edellytyksenä olisi, että kuntajakoselvittäjän esitystä kannattaisi kansanäänestysalueen asukkaiden antamien äänten perusteella määräytyvä enemmistö. Valtioneuvosto voisi tällöin päättää kuntajaon muuttamisesta, jos muutokseen olisi alueen maankäytön, asumisen, liikenteen kehittämiseen tai taloudelliseen eriytymiskehitykseen liittyviä painavia syitä. Lisäksi muutoksen tulisi täyttää kuntajaon muuttamisen yleiset edellytykset.

Ministeriö voisi asettaa erityisen kuntajakoselvityksen, jos kunta täyttää neljä seuraavista kaupunkiseutuperusteista eli työpaikkaomavaraisuus-, työssäkäynti-, lähitaajama-, asuntomarkkina- ja alueen taloudellisen eriytymisperusteen. Lisäksi erityinen kuntajakoselvitys voitaisiin asettaa, jos työssäkäyntialueen keskuskunnan ja yhden tai useamman kunnan yhdistää yhtenäinen keskustaajama tai jos kuntia yhdistää kuntarajat ylittävä keskustaajama ja yhtenäinen keskustaajama vaikuttavat olennaisesti yhdyskuntarakenteen toimivuuteen. Erityinen kuntajakoselvitys koskisi lähtökohtaisesti vain kuntia, jotka muodostavat kaupunkiseutuperusteiden perusteella yhtenäisen alueen.

Kaupunkiseutuperusteet koskisivat vain niitä työssäkäyntialueita, joissa on vähintään 100 000 asukasta. Säännöstä ei kuitenkaan sovellettaisi Helsingin työssäkäyntialueella. Metropolialueelle valmistellaan erillistä metropolihallintolakia.

Valtiovarainministeriö voisi arvioida enintään kerran kunnallisvaalikauden aikana kaupunkiseutuperusteiden täyttymistä. Ministeriöllä ei olisi velvollisuutta tehdä perusteiden arviointia kunnallisvaalikautena. Jos kunta täyttäisi neljä viidestä perusteesta tai kuntia yhdistäisi kuntarajat ylittävä keskustaajama, valtiovarainministeriö voisi asettaa alueelle erityisen kuntajakoselvityksen. Selvitykseen voitaisiin nimetä mukaan muitakin kuntia, jos kaikki alueeseen kuuluvat kunnat antavat siihen suostumuksensa tai kunnan kuulumisen selvitykseen olisi muutoin välttämätöntä ja kunta on antanut selvitykseen suostumuksensa. Suostumusta ei vaadittaisi kuitenkaan erityisen vaikeassa taloudellisessa tilanteessa olevan kunnan osalta.

Erityinen kuntajakoselvitys toimitettaisiin alueella muutoin samalla tavoin kuin muutkin erityiset kuntajakoselvitykset, mutta selvityksessä olisi erityisesti tarkasteltava maankäytön, asumisen ja liikenteen kehittymistä alueella sekä taloudellista eriytymistä. Jos kunnan valtuusto ei hyväksyisi kuntajakoselvittäjän mahdollista kuntajaon muutosesitystä, valtioneuvosto voisi määrätä kaupunkiseutuperusteiden perusteella määräytyvällä alueella toimitettavaksi kunnallisen kansanäänestyksen. Kansanäänestyksen tulos olisi edellytys valtioneuvoston toimivallan käytölle. Valtioneuvosto voisi

päätää kuntajaon muuttamisesta, jos kuntajaon muuttamisen yleiset edellytykset täyttyvät ja muutokselle olisi alueen maankäyttöön, asumiseen, liikenteeseen tai kuntien taloudellisen eriytymiskehitykseen liittyviä painavia perusteita. Jos selvittäjän esitys koskisi muita kuin kaupunkiseutuperusteiden perusteella määräytyviä kuntia, kuntien yhdistyminen edellyttäisi kunnan esitystä. Näiden kuntien osalta valtioneuvostolla ei olisi muutoin toimivaltaa päättää kuntien yhdistymisestä. Valtioneuvoston päätös kuntajaon muuttamisesta olisi muutoksenhakukelpoinen.

Kunnalla olisi oikeus saada yhdistymisavustusta sekä korvausta valtionosuuksien menetyksistä, jos kuntien yhdistyminen tulisi voimaan valtioneuvoston päätöksen perusteella vuoden 2017 alusta lukien.

Ensimmäinen lain mukainen kaupunkiseutuperusteiden täyttymisen arviointi tehtäisiin vuonna 2015. Lain on tarkoitus tulla voimaan 1 päivänä heinäkuuta 2014 lukien.

VALTIOVARAINMINISTERIÖ
FINANSMINISTERIET
MINISTRY OF FINANCE

Valtioneuvostolle ehdotetaan laajennettua toimivaltaa kaupunkiseutujen kuntaliitoksissa

17.01.2014 | Tiedote 5/2014

Hallinnon ja aluekehityksen ministerityöryhmä on hyväksynyt lakiluonnoksen valtioneuvoston toimivallan laajentamisesta ja puoltanut esityksen lähettämistä lausunnonle. Luonnos hallituksen esitykseksi lähetään lausunnonle maanantaina 20.1.2014 ja lausuntoaika päättyy 31.3.2014. Lain on tarkoitus tulla voimaan 1.7.2014.

Esityksessä valtioneuvostolle ehdotetaan laajennettua toimivaltaa päättää kuntien yhdistymisestä viime kädessä vastoin kunnanvaltuustojen tahtoa. Menettely koskisi kaupunkiseutuja, joiden työssäkäyntialueella on vähintään 100 000 asukasta. Säännöstä ei kuitenkaan sovelletaisi Helsingin työssäkäyntialueella, jossa on parhaillaan käynnissä metropolihallintolain valmistelu.

Esityksen tavoitteena on kilpailukyvyyn ja elinvoiman vahvistaminen, yhdyskuntarakenteen hallinnan sekä maankäytön, asumisen ja liikenteen suunnittelun edistäminen niillä kaupunkiseuduilla, jotka ovat asukkaiden työssäkäynnin, asioinnin sekä palvelujen käytön kannalta toiminnallisesti yhtenäisiä. Lisäksi esityksen tavoitteena on luoda edellytyksiä kaupunkiseutujen kohtuuhintaiselle asuntotuotannolle, vahvistaa asukkaiden osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia sekä estää alueen taloudellinen eriytyminen.

Valtiovaraministeriö voisi käynnistää erityisen kuntajakoselvityksen, jos kunta täyttää kaupunkiseutuperusteet. Kaupunkiseutuperusteet kuvaavat kaupunkiseudun maankäyttöön, asumiseen, liikenteen kehittämiseen sekä taloudelliseen eriytymiseen liittyviä ongelmia. Perusteet on johdettu kuntarakennelain selvitysvelvollisuusperusteista sekä kuntajaon kehittämisen tavoitteista, joita ovat muun muassa elinvoimainen, alueellisesti eheä ja yhdyskuntarakenteeltaan toimiva kuntarakenne.

Kaupunkiseutuperusteet

Kaupunkiseutuperusteet jakautuvat kahteen kategoriaan: perusteisiin, joissa on täytettävä neljä viidestä sekä keskustaajamaperusteeseen, joka yksin riittää perusteeksi menettelyyn käynnistymiseen.

Kaupunkiseutuperusteita, joista on täytettävä neljä viidestä ovat:

- ▮ Työpaikkaomavaraisuusperuste
- ▮ Työssäkäyntiperuste
- ▮ Lähitaaajamaperuste
- ▮ Asuntomarkkinaperuste
- ▮ Alueen taloudellinen eriytymisperuste

Työpaikkaomavaraisuusperusteella tarkoitetaan kunnassa sijaitsevien työpaikkojen määrää suhteessa alueella asuvaan työlliseen työvoimaan. Työpaikkaomavaraisuusperuste täytyisi, jos kunnan työpaikkaomavaraisuus on alle 80 prosenttia.

Työssäkäyntiperuste puolestaan täytyisi, jos vähintään 40 prosenttia kunnan työssäkävystä työvoimasta käy töissä keskuskunnassa.

Lähitaaajamaperuste täytyisi, jos työssäkäyntialueen keskuskunnan tai siihen rajoittuvan kunnan keskustaajamaan kytkettyvä lähitaajama ulottuisi kunnan rajan yli tai kunnan keskustaajama ylittäisi kuntarajan.

Asuntomarkkinaperuste kuvaa muuttojen alueellista riippuvuutta eli yhtenäistä asuntomarkkina-alueita: peruste täytyisi, jos yli 40 prosenttia kunnan kaikista muutoista tapahtuu kunnan ja työssäkäyntialueen keskuskunnan välillä.

Taloudellinen eriytymisperuste on kaikkien tulo- ja lähtömuuttajien tulojen välinen erotus viiden viimeisen vuoden keskiarvona. Peruste kuvaa kaupunkiseudun kuntien välisen vaikean muuttoliikkeen aikaansaamaa alueen taloudellista eriytymistä. Perusteen raja-arvona on 150 euroa asukasta kohden vuodessa.

Keskustaajamaperuste koskee käytännössä kuntia, jotka ovat kasvaneet kiinni yhteen.

Kaupunkiseutuperusteet täyttyvät tällä hetkellä 24 kehyskunnassa yhdeksällä kaupunkiseudulla. Nykyisellään valtioneuvoston toimivalta koskisi Joensuun, Jyväskylän, Kuopion, Lahden, Oulun, Porin, Tampereen, Turun ja Vaasan kaupunkiseutuja.

Tarkastelun pääpaino yhdyskuntarakenteessa

Valtioneuvoston laajennettu toimivalta olisi sidottu menettelyllisesti erityisen kuntajakoselvityksen toimittamiseen kyseisellä alueella sekä kunnalliseen kansanäänestykseen. Erityinen kuntajakoselvitys voitaisiin asettaa koskemaan kaupunkiseutuperusteet täyttäviä kuntia. Selvityksessä olisi tarkasteltava ennen kaikkea

Valtiovarainministeriö: Valtioneuvostolle ehdotetaan laajennettua toimivaltaa kaupunkis...

maankäytön, asumisen ja liikenteen toimivuutta ja kehittämistä alueella sekä taloudellista eriytymistä.

Mikäli kuntajakoselvittäjä esittäisi selvityksen tuloksena kuntaliitosta, joka ei saisi kunnanvaltuustojen hyväksyntää, valtioneuvosto voisi päättää järjestää kuntaliitoksesta kunnallisen kansanäänestyksen selvittäjän esittämällä ja kaupunkiseutuperusteet täyttävällä alueella. Jos kansanäänestysalueella yhteenlaskettujen äänten enemmistö olisi kuntaliitoksen kannalla, olisi valtioneuvostolla oikeus päättää liitoksesta. Muussa tapauksessa valtioneuvostolla ei olisi oikeutta viedä liitosesitystä eteenpäin. Asukkailla olisi näin ollen veto-oikeus.

Pelkkä myönteinen äänestystulos ei kuitenkaan sinetöisi kuntaliitosta, vaan valtioneuvoston päätöksessä edellytettäisiin, että muutokselle olisi oltava alueen maankäyttöön, asumiseen, liikenteen kehittämiseen tai taloudelliseen eriytymiskehitykseen liittyviä painavia syitä. Lisäksi kuntajaon muuttamisen yleisten perusteiden tulisi täytyä. Näitä ovat muun muassa alueellinen eheys ja kielellisten oikeuksien toteutuminen.

Valtioneuvoston laajennettu toimivalta voisi koskea vain kaupunkiseutuperusteet täyttävää kuntaa. Jos selvittäjän ehdotus koskee myös suostumuksen perusteella selvitykseen mukaan tulevia kuntia, valtioneuvostolla ei olisi oikeutta päättää kuntaliitoksesta vastoin kunnan tahtoa. Liitospäätös edellyttäisi tällöin muun kuin kriisikunnan osalta, että se esittää liitosta valtioneuvostolle. Kuntaliitoksesta päätettäisiin tässäkin tapauksessa samassa valtioneuvoston päätöksessä.

Ei pakkoliitosautomaattia

- Lakimuutoksella ei olla luomassa pakkoliitosautomaattia, vaan tarkoituksena on antaa valtioneuvostolle mahdollisuus päättää kuntien yhdistymisestä silloin, kun siihen on olemassa painavat ja perustellut syyt eikä ongelmia voida muilla tavoin ratkaista. Kuntien omat ratkaisut ovat jatkossakin ensisijaisessa roolissa. Näitä vaihtoehtoja kunnat eri puolilla Suomea ovat nyt liitosselvityksissä yhdessä hakemassa, totesi ministeriryhmän puheenjohtaja, hallinto- ja kuntaministeri **Henna Virkkunen**.

Menettely toteutettaisiin ensimmäisen kerran vuonna 2015 siten, että kuntaliitokset voisivat tulla voimaan vuoden 2017 alusta. Valtiovarainministeriö voisi jatkossa arvioida kaupunkiseutuperusteiden täytymistä enintään kerran kunnallisvaalikaudessa.

Hallitus linjasi kuntarakennelain täydentämisestä rakennepoliittisessa ohjelmassaan elokuussa 2013.

Lisätietoja:

yllyjohtaja Päivi Laajala, valtiovarainministeriö, puh. 02955 30026
hallitusneuvos Auli Valli-Lintu, valtiovarainministeriö, puh. 02955 30079
neuvotteleva virkamies Katja Palonen, valtiovarainministeriö, puh. 02955 30322
ympäristöneuvos Pekka Normo, ympäristöministeriö, puh. 02952 50204